

Г. Квітка-Основ'яненко
ШПИГАЧКИ
ТА ІНШІ ВІРШОВАНІ ТЕКСТИ

Григорій Квітка-Основ'яненко

**ШПИГАЧКИ
ТА
ІНШІ ВІРШОВАНІ ТЕКСТИ**

ШПИГАЧКИ, АБО ПО-МОСКОВСЬКОМУ ЕПІГРАМИ

I. Писаці

Тарас наш – хитра голова!
Він книжку порядивсь писати,
А гроші зараз став збирати.
Злупив!.. А книжка ж де?.. Овва!

II. Жіноча натура

Не спиться Химці вдень і вніч:
Бажа нової кріпко юпки.
І що ж? «Недужа!» – та й на піч.
Ох, жалко жіночки-голубки!
Кричить: «Умру, мерщій купуй!»
Потап хоч чухає чуприну,
Купив прокляту він юпчину –
І Химка встала. Не здивуй,
Що хитрі жіночки селянські:
Десь так не вміють жінки панські?

III. От лихо

І не карай нас, боже, гіршим,
Як слухати Стецькові вірші!

IV. Злодію

Відкіль Охрім розумний став?
Таки про все в книжках він пише.
Чужим умом Охрім наш дише:
Свого нічого не написав,
З чужих повикрадав.

V. Щирая любовь

- Скажи мені ще раз, Улясю-любко,
Що любиш ти мене, моя голубко!
- Аякже! Ще я не дурніша всіх:
У тебе, душко, грошей міх!

VI. Старовина

«Не так у нас було, як я дивлюся! –
Казав мені учора мій дідуся. –
Потяг з казни ваш писар три алтина –
В Сибір! Та ще і відвічала спина.
А наш отаман сто рублів украв –
І прав,
А далі й головою став».

ПІСНІ З КОМЕДІЙ

З незакінченої комедії без назви

Пісня дівчини Мелашки

Ой за ярмом брала льон,
Всю долину ісходила.
Нема того та й не буде,
Кого вірно любила.

Ой затоплю і закурю
Хоч сирими трісками.
Чи не прийде мій миленький
З ласкавими словами.

Ой прийди і прилини
Ти, мій милий, до мене!
Ох ниє, ниє, заниває
Моє серце без тебе.

Ой прийди, ой прибіжи
Хоч крутими берегами!
Любилися, не побралися
За вразькими ворогами.

Ой я вороги топчу під ноги,
Круту гору перескочу.
Оддай, оддай, стара мати,
За кого сама я хочу.

Оддала мене матуся моя,
За кого я не хотіла.
Шумить, гудеть дротяна нагайка
Коло мого білого тіла.

Ой нагаєчка, дротяночка
Із кілочка не спадає.
Шитий рушничок від дрібних слізочок
Ніколи не висихає.

Перший дует Мелашки і Василя Паливоди (її коханого)

Василь.

Ой ти, дівчино, гордая, пишна!
Чом ти до мене звечора не вийшла?

Мелашка.

Ой як же мені та до тебе вийти?
Вороги мене осудять, не велять любити.

Василь.

Нехай судять, нехай осуждають;
А як ми поберемось, вони перестануть.

Мелашка.

Коли ж то се буде?

Василь.

Як батько розсуде.

Мелашка.

Він тебе не любить.

Василь.

Чим мене огудить?

Мелашка.

Каже: бідний! Як віддять?

Василь.

Один бог багат.
Маласю моя! в тугу не вдавайся,
На мою любов щиро сподівайся.

Мелашка.

Серденько моє радості не чає.

Василь.

Бодай тому тяжко-важко, хто нас розлучає.

Мелашка.

Батько ж то ріднесенький, що нас розлучає.

(Далі співають одночасно)

Василь.

Маласю моя!
На мене надійся.
Нема того на світі,
Хто б нас розлучив!

Мелашка.

Василечку мій!
Я не надіюсь.
Нема того на світі,
Хто б нас з'єднав.

Другий дует Мелашки і Василя

Мелашка.

Тут лихо не біда! Б'ють мене за тебе!
Прошу тебе ласкою: не ходи до мене!

Василь.

Таки буду ходити, таки буду любити,
Бо не можна без тебе на світі жити.

Мелашка.

Я боюсь. Скоро батько ввійде.

Василь.

Нехай сюди прийде,
У ніг його лежатиму,
Слізьми обливатиму
І жалібно прохатиму.

Василь и Мелашка (разом).

Нехай батько ввійде,
Нехай сюди прийде.
У ніг його лежатиму,
Слізьми обливатиму
І жалібно прохатиму.

Мелашка.

Не розлучай нас, тату рідний!
Дай пожити мені, бідній!

Василь.

Не пий, не пий нашої крові;
Не розривай щирої любові,
Худобу всю собі озьми.

Мелашка.

Без неї щасливі будем ми.

(Разом.)

Нема біди,

Нема нужди,

Де щирая любов.

Дасть нам радість,

Дасть нам щастя

Наша вірна любов.

Перша пісня дячка Тимофтія Книшевського

Люблю тя, друже мой, паче себя!

Не віжу тебя, трачу себя.

Скорбь зді прелютая вік вікуєт;

Воздух любовний кровь волнуєт.

Лютия страсті мя разжизають,

Желанія тяжкі дух раздувають.

З очей сладчайших пролей согласность

І совокупно вступімо в брачность.

Терцет Книшевського, Мелашки і Василя

Книшевський.

О вкуснейшая паче кутіі!

Внемлі слова моі!

На тя гляжу,

Ти мя разіш.

Тебі скажу:
Прелестен книш.
Скажу не в сміх,
Преславна ковбаса,
Но паче сіх
Сіяєт твоя краса!
Дай десніцу – сочєтаймося;
Дай уста – облобизаймося.

Мелашка.

Чи ви сказалися, чи що?
І мелете не знати що!

Василь (стоячи в сторонці).

Бач, пан дяк наш куди гне!
Його лихо не мине:
Почастую тусанами,
По-по-по-б'ю кулаками.

Книшевський.

Не ізиду от вас,
Поки не облобизаю;
За те ж вам проспівую
Псальму на шестий глас.
Уста давай!.. *(Кидається до неї.)*

Мелашка (захищаючись).

Ой лишечко! Ай-ай-ай!

Василь (кидається між ними).

А що се ти задумав, дяче?
А геть, кажу тобі, відсіль!

Мелашка (крізь сльози).

Оборони мене, Василь!

Книшевський (виходячи зі здивування).

Агарянін! Іскаріот ти паче!
Ти дав мені поносного товчка
І не почтив стихарного дячка!

Василь.

Ти її перелякав!

Книшевський.

Єретику я не вникаю.

Мелашка.

І руки всі помняв.

Книшевський.

Сочетатися желяю.

Василь.

А зась! Не знаєш?

Книшевський.

Вотще стращаєш.

Мелашка.

Не буде сього зроду.

Книшевський.

Я полімінія отдам.

Василь.

З головою кину в воду.

Книшевський.

Анафтемі предам.

(Далі всі троє співають одночасно).

Василь (захищає її).

Геть, кажу тобі, відсіль.
Бач, вона від тебе плаче.
З головою кину в воду.
Повісся з ним і вдавися сам.

Мелашка (обороняючись).

Оборони мене, Василь!
Геть від нас, мерзенний дяче!
Та не буде сього зроду,
Щоб вам досталася. Цур вам.

Книшевський (кидаючись до Мелашки).

Гнушаєшся мя ти ль?
Агарянін! Іуда паче.
А я імінія не дам.
І анафтемі предам.

Друга пісня Книшевського

На ся уповаю,
Її пропітаю,
Бо їрмолой знаю,
Прескладно читаю
І сладко співаю,
Устав понімаю,
Хаптуру собіраю;
За рожденіє,

За крещеніє,
За обрученіє,
За совокупленіє,
За очищеніє,
За погребеніє,
За поміновеніє,
За освященіє,
За всякоє моленіє.

**Квартет Мелашки, Охріма Стовбира (її батька),
Книшевського і Василя**

Мелашка (до батька).

Батьку мій ріднесенький!
Голубе сизесенький!
Що ж оце ти робиш?
За що мене топиш?
Зжалься ти над долею моєю!

Стовбир.

Хочу, щоб була ти попадею.

Мелашка.

Не довго поживу, вже вірно знаю!

Стовбир.

Аби вмерла попадею,
Зато гарно поховаю.

Мелашка.

Зжалься, тату, на моє горе!

Книшевський.

Сльози, суєта, жітейске море.

Мелашка (Книшевському).

Кажу, що я не буду вас любити.

Книшевський.

Не мені о сім тужити.
Нам дом потрібно созідати,
Хаптуру відусіль я буду собіраті
І з мертвого, з живого драти,
А ти пойдьош по селу сноваті
Із края в край.
Наберемо,
Навеземо,
І буде в домі нашем рай.

Мелашка.

Як без любові, то і жисть не та.

Книшевський.

Хаптура благо; любовь же суєта.

Стовбир.

А мені яка буде честь:
Онде, скажуть, он попівський тесть!

Книшевський.

О коль сльозно смотріти,
Єгда родниі діти
Батька не вважають,
Іх велінью не внімают.

Стовбир.

Я на сльози не гляжу.
Давай людей,
І рушники я пов'яжу.

Книшевський.

Розумно, ей-же-ей!

Василь (до Стовбира, на колінах).

Ой згляньте на мою біду!
Мелашку за мене віддайте,
Коли ж не віддасте, то знайте:
За очима світ піду!

Стовбир (регоче).

От налякав небога!
Дурневі туди й дорога.

Книшевський.

От налякав небога!
Дурневі туди й дорога.

Мелашка.

Коли Василя рішуся,
Повішуся або втоплюся.

Стовбир.

Посміється тобі усяк.

Книшевський.

Будь я бестія! ей так!

(Далі всі четверо співають одночасно).

Василь.

Мене з тобою розлучають,
Нехай же знають:
За очима світ піду!

Книшевський.

Прожени його відсіль,
Нехай же нам він не мішає.

Мелашка.

Мене з тобою розлучають,
Нехай же знають:
Я смерть собі найду.

Стовбир.

Геть же, геть від нас, Василь!
Ти нам тільки тут мішаєш.

(Далі знов співають нарізно по черзі).

Василь.

Я з місця не піду,
Тут смерть собі знайду.

Стовбир.

Так геть же, вон із нашої хати!
Чи довго ж се тобі казати?

Книшевський.

Будь я бестія! Прогнати
Фарисея з нашої хати.

(Далі – знов усі співають одночасно).

Василь.

Мене з тобою розлучають!
Нехай собі вони се знають:
Я за очима світ піду.

Мелашка.

Мене з тобою розлучають!
Нехай собі вони се знають:
Усюди смерть собі знайду!

Книшевський.

Доколи нас вони смущають?
Вареники вже простивають.
Жени єретика із хати.

Стовбир.

Та як мені вже досаждають!
Хіба вони мене не знають?
А вон, Василю, вон із хати!

3 малоросійської опери в трьох діях «Бой-жінка»

№ 1 (Перша пісня жінки Насті)*¹

Чи я в полі не травиця була?
Чи я в полі не зелена була?
Взяли ж мене – покосили –
І в покоси положили! –
Така доля моя! (2)

Чи я в лузі не калина була?
Чи я в темнім не червона була?
Взяли ж мене поламали
І в пучечки пов'язали.
Така доля моя! (2)

Чи я в батька не дитина була?
Чи я в нього не кохана була?
Взяли ж мене заміж віддали –
І світ мені зав'язали...
Така доля моя! (2)

---

¹ Г. Квітка-Основ'яненко написав декілька варіантів комедії з назвою «Бой-жінка». В семитомному зібранні його творів, виданому у 1979-1981 роках, представлені два варіанти: Малоросійська опера в 3 діях та Водевіль-жарт в 1 дії. Визначення «опера» у Квітки (як і у Котляревського) означає комедію з піснями, а не чисто музичний твір у сучасному значенні. Частково тексти цих варіантів збігаються, частково різняться. Нумерація пісень належить автору. Декілька пісень присутні в обох варіантах. Тут такі позначені зірочками (*). Інші є лише в одному з варіантів. У поміщеному нижче розділі «Пісні з водевілю...» упорядник даної збірки представляє лише пісні, котрих немає в опері, аби уникнути повторів.

№ 2 (Пісня улана Сумасвода, брата Насті)*

(Два останні рядки кожного куплету співаються двічі).

Іде улан по селу,
Шабелькою брязь-брязь!
На дівчину усом морг!
Та й у шпори лясь-лясь!

Постривай же лиш, улане, –
Не моргай усами;
Не озовуся я до тебе
Чорними бровами.

Улан крутить чорний ус,
Шабелькою брязь-брязь,
До дівчини усміхнувся –
Та у шпори лясь-лясь!

Горда ти – я в шинок
Та вип'ю там чарку,
Приголублю я до себе
Вродливу шинкарку.

Пішов улан танцюючи,
Шабелькою брязь-брязь!
Шапку синю набакир
Та у шпори лясь-лясь!

№ 3 (Дует Сумасвода і Насті)*

Сумасвод.

Буде дурень в мене знати,
Як-то жінку ревновати;
Він ні слова вже не скаже, (2)
Ревновати всім закаже...

Настя.

Вже не жаль би і терпіти,
Коли б мала я любити;
Щоб другого замість його – (2)
Так немає ж тут нікого.

.....

(Далі співають одночасно).

Сумасвод.

Буде дурень в мене знати,
Як-то жінку ревновати,
Полюби собі другого –
Гей! Улана молодого!

Настя.

Нехай дурень буде знати,
Як-то жінку ревновати,
Полюблю собі другого –
Я улана молодого!

№ 4 (Друга пісня Насті)*

Ой, був колись собі Охрім,
Та, на лихо, дурний зовсім;
А в нього жінка та Кулина
І весела, жартовлива.
І скакала часто в гречку.

.....

Вона все з мужика сміялась,
Тихенько знай все женихалась,
Мужик плохий собі й байдуже,
Не доглядається! Не дуже!..
Дума, так йому здається.

.....

Вона з солдатом верховодить,
Мужик ні се ні те городить,
Звела з ума його зовсім,
Сміється бідний наш Охрім,
Зовсім пошила в дураки!

№ 5 (Пісня селянина Потапа Левурди, чоловіка Насті)

*(Два останні рядки кожного куплету співаються
двічі).*

От так роби, як я роблю,
По вгородам рибу ловлю;
Заступом тільки хрясь!
І піймався тут карась!

Хоч рибалка й силу знає,
А навряд він так піймає...
Як заступом тільки – стук!
Скільки хочеш бери щук!

От так знай, як я знаю;
Швидко вже обідать маю;
Що б то, якби скиба хліба
Та коли б поспіла риба!

О, щось дуже хочу їсти,
Коли б швидше за стіл сісти!
Борщик, рибку уплетати:
Не люблю голодний спати!

№ 6 (Третя пісня Насті)

(Два останні рядки кожного куплету співаються двічі).

І жив, не любила,
І вмер – не тужила!
Тільки трошки зголосила,
Як у яму положила.

Лежи собі, спочивай,
Мені гуляти не мішай...
Тупу, тупу ніженьками!
З гарними уланами!

№ 7 (Перший терцет Сумасвода, Насті і Потапа)

(Два останні рядки кожного куплету співаються двічі).

Настя і Сумасвод (разом).

Ой, щаслива наша доля,
Любитися своя воля,
Гоп, гоп, гопопо!
Любитися своя воля.

А хто баче, а хто чує...
Нехай собі не здивує.

Гоп, гоп, гопопо,
Нехай собі не здивує.

.....

Нехай гавка, нехай бреше...
А нам любитися тут легше...
Гоп, гоп, гопопо!
Нам любитися тут легше.

Потап.

Та подайте-бо драбину!
Надам буханців їй в спину...
Ось я дам вам гопака;
Ось я дам вам гопака.

Настя і Сумасвод (разом).

На дорогу поцілуйте,
Погуляли... не здивуйте.
Гоп, гоп, гопопо!
Погуляли, не здивуйте.

№ 8 (Другий терцет Сумасвода, Насті і Потапа)

Сумасвод і Настя (разом).

Дивитесь, добрі люде,
Звіряку піймали;
Ще такого ви звіряки
Зроду не видали!

Ми й з радості сієї
Гуляємо і скачем;
Нехай б'ється у тенетах,
Ми вже не заплачем.

Потап.

Ой, ратуйте, добрі люде!
Дуже я злякався;
Мов взаправду той звіряка
В тенети попався!

Бачте, жінка знов з уланом
Гуляє і скаче,
Мужик її тут страждає,
Вона й не заплаче!

Настя і Сумасвод (разом).

Лежи ж тут, Потап, сердега,
Увесь день тут спочивай!
Нам тільки того й треба,
Ось гуляй собі, гуляй!

Потап.

Ой Потап, Потап, сердега!
Тут ти собі й пропадай!
Уб'ють тебе замість вовка,
Гаю, лишенько, гай-гай!!

№ 9 (Четверта пісня Насті)*

(Переодягнена уланом, співає «чоловічим» голосом).

Де ти, Насте, де, голубко?
Вийди на часину.
Покинь свого мужика,
Гаспидську личину!

.....

Тепер би нам побачитись,
Потап пропадає;
Вийди, вийди та швиденько –
Нехай не дурно лає!..

№ 10 (П'ята пісня Насті)*

(Переодягнена уланом, співає «чоловічим» голосом).

Мене по правді люблять всі:
І воєнні, і купці,
І пани не забувають,
Все на мене підглядають...
Бач, що личко рум'яне...
На що подивись – все гарне!
Гоп, гоп, гоп, гоцоцо!
На що подивись, все гарне.
Як очиці поведу,
За живіт беруться,
Брівоньками моргону,
На стіну деруться...
Або як возьмуся в боки
Та піду у пляски, скоки,
Гоп, гоп, гоцоцо!
Не всидить тоді ніхто!

№ 11 (Друга пісня Потапа)

Се біда моя, та й годі,
Хоть з світа біжи, Потап;
Се врагові стали люде,
Що жінки пустились так:
Тільки чоловік із хати,
Зараз другий в хату шмига!
Тут уже добра не ждати,

Як поставить тобі ріг!
А роги носити дуже
Не пристало мужикам,
Воно іншому й байдуже,
Та в нашому бити срам!

№ 12 (Дует Насті і Потапа)*

Настя (переодягнена циганкою).

Всім я ворожити маю,
Бо все відаю, все знаю,
Кому щастя, діточок,
Дай лиш тільки п'ятачок!
Гей, парлості,
Зіонзі, мості!
На твою голову джи!

.....

Гей, парлості!
Зіонзі, мості,
На твою голову джи!

.....

В мене думка ось така,
Ось дай мені п'ятака!
Тоді-то вже я з тобою
Здружусь, мов рибонька з водою,
Гей, парлості,

Людзні, джості!
На твою голову дже!

Потап.

В мене думка не така,
Не даю я п'ятака,
І не хочу я з тобою
Жити, як риба з водою...
(Дражнить її).
Джості, хвості
Під паралості!
Нехай тобі дже!

.....

Настя.

Всім я ворожити маю,
Бо й все відаю, все знаю!
Кому щастя, діточок,
Дайте тільки п'ятачок.
Гей, парлості,
Йонзі, мості!

№ 13 (Третя пісня Потапа)*

(Співає, загострюючи ножиці).

А що скажеш ти, патлата?
Зо мной не знайсь запанібрата!

Я буцімто сплю і лежу,
А підкрадусь і обстрижу...

Тільки чирк-чирк-чирк!
Вона сюди тільки зирк,
Встала вранці після бані,
Обстрижена, мов та пані!

(Регоче).

Усі на неї зирк-зирк!

Усі з неї ких-ких!

Коли б мене не взяв сміх!

Як я її чирк-чирк!

(Самовдоволено регоче).

№ 14 (Шоста пісня Насті)

Дівича краса,
То руса коса!
Жіноча слава,
Кісинка гарна!
Косу затеряти, –
Світ зав'язати,
Славу згубити –
В світі не жити!

№ 15 (Третій терцет Сумасвода, Насті і Потапа)

Сумасвод.

(Два останні рядки співає двічі).

І в поході не був,
Молодицю добув,
Брязь, брязь, брязь на шпори,
Гарні, гарні чорні брови.

Настя.

(Два останні рядки співає двічі).

Ой, чук, Насте,
Таке моє щастя!
Тупу, тупу ніженьками
Із гарними уланами.

Настя и Сумасвод (разом).

Ой, так-таки так,
Поцілуй мене всмак!

(Далі співають одночасно двічі.)

Сумасвод.

Брязь, брязь, брязь на шпори,
Гарні, гарні чорні брови!

Настя.

Тупу, тупу ніженьками
З гарними уланами.

Потап.

Тупу, тупу з дружкам.
Трясця, трясця нехай вам!

.....

Настя.

(Два останні рядки співає двічі).

Мужик спит на часах,
Я собі гуляю;
Нехай мерзне, нехай мокне,
Гадочки не маю!

Сумасвод.

(Два останні рядки співає двічі).

Ой, улану гарно в службі,
Гадочки не має,
Хоть і жінки катма,
З чужою гуляє!

Настя й Сумасвод (разом).

Ой так, таки-так,
Поцілуймося всмак!

(Далі співають одночасно двічі.)

Сумасвод.

Брязь, брязь, брязь на шпори,
Гарні, гарні чорні брови.

Настя.

Тупу, тупу ніженьками
З гарними уланами!

Потап.

Трясця, трясця нехай вам,
А щоб ви пропали!

№ 16. Водевіль*

Потап.

Всяк жінку слухай – та гляди,
Вона біди научить;
І пальця в рот їй не клади,
Незчуєшся: відкусить!

Не дай їй волі! Тільки б знала,
Що мичка, що гребінка;
Не дуже щоб пащиковала,
Бо лихо – як бой-жінка!

***

Сумасвод.

Нема на світі луччей долі,
Як гарну жінку мати,
З нею жити можна в холі
Ї весело гуляти!

І ї не роби собі нічого –
А грошей – повна скринька;
Не бійсь, не слухай ти нікого –
Всьому привід – бой-жінка!

***

Настя.

Багато брешуть про жінок;
Вам добре за жінками!..
Повісь свій розум на кілок,
Махни на все руками!

Смирний ти, плохий собі,
Нам на руку ковінька;
Добро і щастя тут тобі,
Коли твоя бой-жінка!

***

Всі.

(Співають двічі).

Та й правду ж нам / вам сказала Настя,
Се на руку ковінька!
Добро і доля тут, і щастя,
Коли, моя / твоя бой-жінка!

3 водевілю-жарту в 1 дію «Бой-жінка»

[Ще три пісні Потапа]

Молодиця Катерина моргає на мене:
Прийди, прийди, гарний хлопче, в неділю до мене.
– Ой, не прийду я до тебе: маєш чоловіка,
Як застане, буде бити, збавить мені віка.
– Прийди, прийди, гарний хлопче, в полудню годину,
А я свого старенького пошлю по калину.
Пішов старий, бородатий, калину ламати,
Як вискочить бравий хлопець з конопель до хати,
Та й сів собі в кінці стола, курча уминає,
Взявши її за рученьку, к серцю пригортає.

Вернувсь старий, бородатий, із лісу до хати,
– Як стояла, так і впала, начала стогнати.

Ой, ратуйте, добрі люди,
Куди я забрався;
Як неначе той звіряка,
В тенета попався.
А там жінка з москалями
Жартує і скаче,
А Потап її, сердега,
У тенетах плаче!
Бідна моя головонько,
Потап пропадає!
Уб'ють його замість вовка,
Ніхто не згадає.

Мати сина та при людях біла,
На самоті сина вчила:
Та піди, сину, у Прилуку до торгу,
Та купи, сину, волосянії віжки,
Та зав'яжи суці і руки, і ніжки,
Та купи, сину, дротяну нагайку,
Та бий, сину, свою жінку з вечора до ранку.

З малоросійської опери «Сватання на Гончарівці»

Перша пісня Прокопа Шкурата

Спить жінка, не чує,
Що мужик її мандрує.
Спи, жінко, спи!
Я тим часом одягнуся
Та на вольну заберуся,
А ти, жінко, спи!
Хоч немає ні алтина,
Відвічатиме свитина,
А ти, жінко, спи!
Як заставлю я свитину,
То і вип'ю четвертину,
А ти, жінко, спи!
О, та мудра ж і сивуха!
А ти, жінко, псяюха,
Спи кріпко, спи!
Як уволю я нап'юся,
Чорта й жінки не боюся, –
Нехай вона спить!

Перший дует Прокопа і Одарки (його дружини)

Одарка.

Чи я ж тобі не говорила?
Чи я ж тобі та не веліла?
Щоб ти дома сидів
І на вольну не ходив?

Прокіп (кланяючись).

Ой ти, жінко моя!
Ти, голубко моя!
Пусти ж мене прогулятись,
Коли ласка твоя!

Одарка (штовхаючи його на подвір'я і зачиняючи ворота)

Ой, тут гуляй, мій миленький!
Мов той цуцик кривенький,
Сиди там, пропадай
І нікуди не втікай!

Прокіп (з-за воріт).

Та тут же я скучатиму,
Усім, усім казатиму:
Била жінка мужика,
Била, біла і товкла!

(Далі співають одночасно).

Прокіп.

Не брешу я, не брешу:
Била жінка і товкла.
Брешеш, брешет, песька
донько,
Била мене і товкла.

Одарка.

Брешеш, брешеш, вражий сину!
Я не біла, не товкла.
Потягла я за чуприну,
Тільки страху задала.

Терцет Павла Кандзюби, Одарки і Прокопа

Кандзюба.

Послухайте мене,
Ось будьмо ми сватами!

Одарка.

Кажіть, кажіть, у чім?
Сьому ми раді сами.

Прокіп.

На вольну щоб сходить?
Горілки принести?

Одарка.

Та годі тобі, дурню,
Не знать про що товкти!
Він знай своє. (*Кандзюбі*).
Кажіть, а що таке?

.....

Усяк зна,
Що в вашого сина
Та клепки нема!

Кандзюба.

Щоб то як?

Одарка.

Та так:
Прибитий на цвіту.

Кандзюба.

Тю-тю!
Та ще фіть-фіть!

Ви діло тут кажіть:
Чи віддасте? *(З насмішкою)*.
Чи нехай ще підросте?
Мене ви не держіть.

(Далі всі троє співають одночасно).

Кандзюба.

А чому ж і не віддати?
В нього всього є.

Прокіп.

Як же можна і віддати,
Коли горілки він не п'є?

Одарка.

Як же можна і віддати?
Дурний! Його всяк б'є.

.....

Кандзюба.

Так будьмо ж ми сватами!

Одарка.

Сьому ми раді сами.

(Далі всі троє співають одночасно).

Кандзюба.

Пришлю, пришлю людей,
Свати мої любезні!
Стецька свого пришлю.

Прокіп.

Пришліть, пришліть людей,
Ой сватушка любезний!
Горілки накуплю.

Одарка.

Пришліть, пришліть людей,
Ой сватушка любезний!
Я хустку почеплю.

Перша пісня Уляни (доньки Прокопа й Одарки)

Хусточко ж моя шовковая!
Чи на те ж я заробляла,
Щоб нелюбу, та й немилому,
Та її я почіпляла?

Хусточко моя шовковая!
Обітри мої слізюньки!
Нехай же, нехай же від них
Полиняють квітюньки!

Хусточко моя шовковая!
Прийшлось тебе заховати.
З пліточкою та і дротяною
Тепер треба привикати!

Хусточко моя шовковая!
Не доставайся ворогу.
Покрий мої яснії очі,
Як я ляжу у гробу!

Перша пісня Стецька (сина Павла Кандзюби)

На курочці пір'ячко рябоє;
Любимося, серденько, обоє.
Диб, диб на село,
Кив, морг на нього.
Я не дівка його,
Не піду я за нього.
Ой полола дівчина пастернак,
Та сколола ніженьку на будяк.
Диб, диб на село... *та інше.*
Не так болить ніженька з будяка,
Ой як болить серденько від дяка.
Диб, диб... *та інше.*
Ой, чия ти, дівчино, чия ти?
Чи ти вийдеш на вулицю гуляти?

Диб, диб... *та інше.*

Друга пісня Уляни

В мене думка не така,
Щоб пішла я за Стецька.

Стецько стидкий!

Стецько бридкий!

Цур тобі, не в'яжися!

Пек тобі, відчепися!

Божевільний!

Не дурна я і не п'яна,

Щоб пішла я за Степана.

Стецько стидкий... *та інше.*

Лучче впасти мені з дубу,

Чим йти заміж за Кандзюбу.

Стецько стидкий... *та інше.*

Лучче мені з мосту в воду,

Чим достатися уроду!

. Стецько стидкий... *та інше.*

Перша пісня Олексія (кріпака, коханого Уляни)

Чи се ж тая криниченька, що голуб купався?

Чи се ж тая дівчинонька, що я женихався?

Женихався, не сміявся, хотів її взяти,

Уродила товариша нечистая мати!

Чи ждав же я бідиноньки такої на себе,

Щоб почути в дівчиноньки, що не йде за мене,

Не за мене, за другого йде моя дівчина!
Що робити? Тільки іти світ за очима!

Перший дует Уляни та Олексія

Уляна.

Горе, лихо і біда!
Не дають за тебе!
Олексію, серце моє,
Не покинь ти мене!

Олексій.

Не вбивайсь, моя Уляно!
Буду вічно я любити,
Бо ніяк мені не можна
Без тебе на світі жити!

Уляна.

Я боюся зоставатись;
Вже і мати скоро вийде.

Олексій.

Тяжко, важко розставатись!
Що ж? Нехай же хоч і прийде.
В ноги їй оттут впаду,
Слізеньками обіллю.

Уляна.

Станьмо ми її молити,
Станьмо жалібно просити:

(Далі співають разом).

Не розлучай нас, мамо рідна!
Ой, дай пожити ще нам, бідним!
Не пий, не пий ти нашої крові,
Не розривай між нас любові!

Уляна.

Умру без тебе, Олексію!

Олексій.

Собі я смерть заподію!

(Далі співають одночасно).

Олексій.

Горе, лихо і біда!
Не дають за мене!
Ой Улясю, серце моє,
Не забудь ти мене!

Уляна.

Горе, лихо і біда!
Не дають за тебе!
Олексію, серце моє,
Не покинь ти мене!

Терцет Стецька, Прокопа і Одарки

Стецько.

Харцизяка мене бив!
А я й каші ще не їв...

Одарка.

Ось внесу тобі я каші...
(Йде).

Стецько (плаче).

Ги-ги-ги-ги-ги!
Каші хочу, каші, каші!

Прокіп.

Ой, ходім ми за лісок,
Там новенький є шинок,
Купимо горілки глек...

Стецько.

Цур тобі із нею, пек!
Каші хочу, каші, каші!

Одарка (приносить йому великий шматок каші).

Одже й каші на шматок.
Їж же, сину, та не плач.

Стецько.

Еге! Ось побач:
Я хоч і зовсім
Оцю грудку з'їм,
А плакати ще буду.
Ще-бо м'яса я не їв:
Так сього я не забуду.

Одарка.

Ходім до хати ми, ходім!
Тобі м'яса я добуду.

Стецько.

Та я і м'ясо хоч поїм,
А плакати-таки все буду.

Прокіп.

От лихо, лихо і зовсім,
Нігде горілки не добуду!

Перша пісня Осипа Скорика, відставного солдата, дядька Олексія

Лиш умей за дело взятсья,
Можно всюди поживлятьсья;
В поле бий, коли, руби, –
Дома денєжки бери.

Подпускай дєвчатам ляси,
Старим бабам балянтраси;
Сам же в оба лиш смотри,
Да з них денєжки бери.

В светі много чудаков;
Ох! і не без дураков;
Только ім не говори,
Молча деньги з них бери.

Не один на светі я –
Лекар, купчик і судья
Правдой в светі не живьот
І, где можно, знай берьот.

Друга пісня Олексія

Горе, лихо, пропадаю!
Де сховатись від біди?
Смерть найти я де, не знаю;
Від людей куди втекти?

Ой, хожу я і блукаю,
Як те сонце в крузі!
Куди їду – що шукаю?
А все серце в тузі!

Горо крута – розступися,
Лісу темний – розійдися,
Річко бистра – піднімися,
Вся звіряка – ізбіжися...
Погубить мене мерщій.

Коли хочеш, щоб пропасти,
То живи серед людей.
Від їх бід і від напасти
Швидше вмреш, чим від звірей!

Третя пісня Уляни

Ой дядечку,
Голубчику,
Змилуйся надо мною!
Не дай мені,
Сиротині,
У яму іти живою!

Як рибонька без водиці,
Так я, сердешна, б'юся!
За дурного за Кандзюбу
Силує матуся!
З Олексієм розлучають,
Не дають пожити,
Лучче смерть я заподію,
Коли не любити.

Ой дядечку,
Голубчику,
Не дай мені пропасти!
Прошу тебе,
Ратуй мене,

Защити від напасти!

Озьми своє ружжо страшне
Та стрельни в Уляну;
Ой, чим іти за нелюба,
Лучче лягти в яму.

Озьми свою шаблю гостру,
Зрубай мене разом!
Без милого Олексія
Вмру одним я часом.

Ой дядечку,
Голубчику,
Прошу тебе,
Ратуй мене,
Не дай мені пропасти!

Друга пісня Скорика

Уж не даром ми хадили,
Скрозь в паходах ізслідили,
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо зведу на лад.

Бул у неемцов на родинах
І у турков на хрестинах,
У французов бил дружком,
Там хадил я с рушником.

От гадюки отчитаю,
Стару дєвку прасватаю.
Лихаманку зашепчу
І злодія проучу.

Все зроблю я, што вам нужно;
Ворожить тепер досужно.
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо зведу на лад.

Друга пісня Стецька

Ішов Стецько льодом,
Свинка огородом;
Подай мені, моя мила.
Свою білу ручку!

Дует Прокопа і Стецька

Прокіп.

Ходім, зятю, за лісок,
Там новий стоїть шинок,
Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!

Стецько.

Тю-тю, дурний, відчепися!
Пий горілку, подавися!

Прокіп.

Там горілка є і пиво
І шинкарка чорнобрива,
Шинкарочка почастує,
Пинкарочка поцілує.

Стецько.

Кажу, сам пий, подавися.

Прокіп.

На шинкарку подивися;
Шинкарочка наливає,
Шинкарочка знай моргає.
Ходім, зятю, помандруєм,
Горілочки покуштуєм,
З шинкаркою пожартуєм.
(Підморгуючи і пританцьовуючи).
Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!

Стецько (що все думав, погоджується).

Шинкарочка наливає,
Шинкарочка знай моргає.

Прокіп.

Є горілка там і пиво
І шинкарка чорнобрива.

Стецько.

Шинкарочка почастує,
Шинкарочка поцілує.

(Далі співають разом).

Дурням ти не потурай,
Ходім швидше, поспішай.
Ходім хутко, помандруєм,
Горілочки покуштуєм,
З шинкаркою пожартуєм.

Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!
Шинкарочка почастує,
Шинкарочка поцілує!

Другий дует Уляни та Олексія

Уляна.

Матусенько ріднесенька!
Зозуленько милесенька!
О що ж оце мені ти робиш!
За що мене, нещасну, топиш?

Олексій.

Не пий, не пий ти нашій крові!
Не розривай щирої любові!
Худобу всю мою озьми,
Без неї щасливі будем ми!

(Далі співають разом).

Нема бiди,
Нема нужди,
Де щира любов.
Дасть i радость,
Дасть i щастя
Нам вiрна любов!

Олексiй.

Чи вмиє дурень же любити?

Уляна.

Порадоньку вiн дасть яку?

Олексiй.

Тiльки знай, що будеш сльози лити!

Уляна.

Не буде щастя на моiм вiку!

Олексiй.

Ой згляньте на мою бiду!
Улясю за мене вiддайте;
Коли ж не вiддасте, то знайте;
Я за очима свiт пiду!

Уляна.

Ой згляньте на мою біду!
За милого мене віддайте;
Коли ж не віддасте, то знайте,
Усюду смерть собі знайду!

(Далі співають разом).

Мене з тобою розлучають!
Нехай собі вони се знають:

Уляна.

Усюди смерть собі знайду!

Олексій.

Я за очима світ піду!

Третя пісня Стецька

Оцей світ,
Такий світ,
Який собі довгий!
Цілий день проходиш,
Кінця не знаходиш!
Коли б він,
Коли б він
Та був коротенький.
Щоб тут поле,

А тут ліс;
Недалеко б дідько ніс.
От тут дівка, а тут батько,
А тут їх і хати,
Щоб недовго до них швандяць,
А швидш дочухрати.
А то швандяй,
Швандяй, швандяй,
Швандяй, швандяй...

Пісня Одарки

Та лиха ж моя година!
Мене мати втопила:
За п'яницю віддала,
Щоб я, бідна, пропала!
Була собі попівна,
Меж дівками королівна;
Мудрі бублики пекла
І танок усім вела.
Тепер куди гожуся?
З п'янюгою вожуся!
Ні з ким взяти поради
І совіту подати.
Краса моя зав'яла!
Худобонька пропала!
Гай, дівочії літа!
Плачу, як та сирота!

Друга пісня Прокопа

І ще того не забув,
Як я парубком був.
З дівчатами женихався,
По вулицям усе я шлявся.
А тепер уже не так;
Вже не той у мене смак.
Цур йому вже женихатись.
От на вольну швидш забратись.
Ой, жінки ви, цокотухи!
Не смашніш ви від сивухи!
Хоч як хочеш, так цілуй;
А смашніш як: буль, буль, буль!

Другий дует Прокопа і Одарки

Одарка (ласкаво).

Ке лиш пояс сюди, моє серденько!

Прокіп (ніжачись).

Озьми пояс, підв'яжи, та легесенько.

Одарка (з великою ласкою).

Давай, давай, голубчику, давай пояс сюди.

Прокіп.

А що ж? скажу: голубочко! нема пояса в мене.

Одарка.

Адже ти в шинок ходив викупати його?

Прокіп.

Коли ж грошей не було, знов заставив його.

Одарка.

Бодай тебе заставляла лихая година!

Прокіп.

А чим би я похмеливсь? Тут лиха година!

Одарка (засукуючи рукави).

Та хоч гріх, хоч і два, поб'ю я п'янюгу.
Ох, був колись чоловік, тепер спився з круту!

(Далі співають одночасно).

Одарка.

Поб'ю тобі морду всю,
Хоч я тобі й жінка,

Бодай лучче ісказивсь!
Ох, бідна я жінка!

Прокіп.

Та чим би я похмеливсь,
Якби не горілка?
Та чим же я винуват,
Дорога горілка.

Третя пісня Скорика.

Ми, как в службу поступаєм,
Всю натуру оставляєм:
Бил ти п'яніца і мот, —
В службе будєш ти не тот.

Палка! дело ти святоє;
Ум і разум нам дайош.
Бросиш, брат, ти всьо пустое,
Как к фельтфебелю попадьош!

Ах, фельтфебель, друг любезной!
Вместо крьостнаво отца.
Полтораста ти улепиш
і поправиш маладца!

Четверта пісня Скорика («чаклування»)

Тара, бара, мара, деларжан!
Пуру, буру, туру, акерман!
Бендер, кардаш,
Дюпень, мар'яж,
Йок пшик, йок пшик.

Четверта пісня Стецька

Бодай не дождали,
Щоб я з вами їв!
А ось що скажу
Оттут вам усім:
Мати, ісказися,
Батько, подавись, :
Жених, провалися,
Москаль, утопись.
Тепер же ти, Уляно,
Аж ось мене послухай:
Ой, плач тепер, небого,
Потилицю чухай.
Жених твій крепак
(Нехай йому болячка!),
Через нього і ти стала
Не хто, як крепачка.
Крепачка, крепачка,
.Крепачка, крепачка,
Крепачка...

Пісня хору дівчат

Та ти, душечко, наша Улянко!
Обмітайте двори,
Обмітайте двори,
Застилайте столи,
Кладіте ложечки,
Срібні блюдечки,
Золотії мисочки,
От ідуть дружечки!

.....

Ой чому, чому
В сім новім дому
Так рано засвічено?
Улянка рано вставала,
Русу косу чесала,
Матінку питала.

Водевіль

Прокіп.

Хто добре п'є, той знай все спить;
А хто все спить, той не грішить.
Чого ж нам тут вередувати?
Приньмімось лишень куликати,
То й вродиться добро той час.

Не було сварки,
Не буде лайки,
Горілочка зупинить нас.
Як нап'ємось та й полягаєм,
Прокинувшись, давай знов пити;
Та так собі і прогуляєм.
А що, Тиміше, як?

Тиміш.

Так-таки, так.

Прокіп.

Коли ж тут лаятигсь і битись?
З горілкою добре нам жити!

(Далі співають одночасно).

Прокіп.

Коли ж тут лаятись і битись!
З горілкою добре нам жити!

Всі.

От тут-то лаятись і битись!
З горілкою нам лихо жити!

(Далі знов співають по черзі).

Одарка.

Як жінка стане мужика
Товкти і вчити, часто бити,
Тоді нам добре буде жити.
Тепер же правда в вас яка?
Куди ні повернись, старші вони.
Мужик дуріє,
На все він сміє,
Не слухає ні в чім жони.
Ось нуте лишень нам піддайтесь,
Під нашу дудку гоцака
Скачіть, мовчіть і не брикайтесь.
А що, Тиміше, як?

Тиміш.

Так-таки, так. :

Одарка.

Нехай вчить жінка мужика!
То й правда буде не така.

(Далі співають одночасно).

Одарка.

Нехай вчить жінка мужика!
То й правда буде не така.

Всі.

Не вчити жінці мужика;
На світі правда не така.

(Далі знов співають по черзі).

Олексій і Уляна.

Як станемо усі любитись,
За що нам буде вже сваритись?

Всі.

Як станемо усі любитись,
За що нам буде вже сваритись?

Скорик.

В паходах всюди пабував,
Каких земель не павидав!
Так знаю всьо, і вот порада:
Вперьод всево так треба-нада
Увесь народ ва фронт паставіть,
Меня фельтфебелем наставіть.
«Муницю бережи
Аль пряжку падв'яжи».
Кагда ж суд'ям тут брать взятки?
І лікарям народ морить?
Кагда матать нам без аглядки?
На зло не будет часу, вірно.

Чуть што не так, команда «смірно»!
І фуктель паказал їм бравой,
І «с места марш все: левой, правой!»
І в ногу будуть все хадіть,
Кагда ж тут ссори завадіть?
А што, товариш, как?

Тиміш.

Так-таки, так.

Скорик.

Ах, матушка, воєнна служба!
В тебе адной любов і дружба!

Всі.

Ах, матушка, воєнна служба!
В тебе одной любов і дружба!

Стецько (що перед тим повернувся).

Ось і я до вас вернувся,
Ось і я вже схаменувся;
І женитися не буду,
Ні до віку, ні до суду.
Своїм дітям закажу:
Не казітесь, не женітесь.
Так і батькові скажу:
А чому він оженився?

Я б без нього народився.
Всяк про щастя все питає,
А того ніхто не знає,
Що тогді б прийшло добро,
Якби не женивсь ніхто.
А що, Тиміше, як?

Тиміш.

Так-таки, так.

Хор.

Стецько.

От тогді б прийшло добро,
Якби не женивсь ніхто.

Всі.

От і згинуло б добро,
Якби не женивсь ніхто.

Тиміш.

Гай-гай, товкуєте об чім!
Тогді добро ми будем знати,
Як що-небудь не так зовсім, —
А нам не спорить, а казати:
Та так-таки, так.
Хоч луплять волость писарі;

Жінки у гречку знай все скачуть,
В горілку воду шинкарі
Знай ллють; та що робить? всі кажуть:

Та так-таки, гак.

Багатий дметься, мов шкурат,
І часом бреше, пальці знати!
Сам бачиш! – він чортяці брат,
Не треба спорить, а казати:

Та так-таки, так.

(До глядачів).

А що, чи можна вас спитать?
Чи сватанням вам не остили?
Як нічого про те сказать:
Плесніть, панове мої милі!
Оттак, оттак!

Фінал

Всі.

Поки добра на світі ждати,
Так нам отгуть хіба дрімати?
Ану! почнем лишень гуляти!
Горілка є, музика гра.
Дівчата! Нуते танцьовати!
Трара-рара, трара-рара.

**З малоросійського жарту-оперетки
«Стецько, завербований в улани»**

№ 1 (Хор парубків та дівчат)²

Ломліте роженьку,
Стеліть дороженьку,
Щоб м'яко ступати
На двір танцювати!
З скрипками, з цимбалами,
З хорошими боярами.

№ 2 (Пісня дівчат)

1-а дівчина.

В мене думка ось яка,
Полюбила я Стецька,
Танцюй, Стецю, ти зо мною,
Зажурилась за тобою.
Стецько стидкий,
Стецько бридкий!
Цур тобі, не в'яжися!
Пек тобі, відчепися!

---

² Невеличка комедія «Стецько, завербований в улани» є як би додатком-дивертисментом до «Сватання на Гончарівці», тож в ній діють ті ж персонажі, а також декілька уланів, парубків та дівчат. Нумерація пісень належить автору.

Божевільний!

2-а дівчина.

Не дурна і не п'яна,
Щоб пішла я за Степана,
Стецько стидкий... *та інше.*

3-я дівчина.

Лучче мені з мосту в воду,
Чим достатися уроду.
Стецько стидкий... *та інше.*

№ 3 (Перша пісня Стецька)

(Два останні рядки співає двічі).

Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,
А цибуля з часником,
А Стецько з гарбузом!

Ой гоп, от так наші, знай,
Ніхто мені не мішай,
Ой знай наші, знай наші,
Нате, діти, каші, каші, каші!

№ 4 (Дует Уляни та однієї з дівчат)

Уланє, уланє,
Малєвани дєті!
Нє одна дівчина
За вами полєті!
Ла-ла-ла-ла!
Ла-ла-ла-ла!
Нє одна дівчина,
Нє одна і вдова
За вамі, уланє,
Полєтєть готова!
Ла-ла-ла-ла!
Ла-ла-ла-ла!
Уланє, уланє!
Сіви коні майтєсь,
Я ж до вас прістану,
Нічєм нє полайтєсь!
Ла-ла-ла-ла!
Ла-ла-ла-ла!

№ 5 (Пісня Стецька)

(Повторює першу пісню № 3).

№ 6 (Друга пісня Стецька)

Ей, Уляна, Уляна,
Подивися на Степана,

Ти полюби улана,
Полюби мене, Уляна!

№ 7 (Перша пісня Уляни)

Не світити ніччю сонцю,
Не горіть огню з водою,
Не цвісти вербі квітками,
Не будь мені за тобою!
Цур тобі, не в'яжися!
Пек тобі, відчепися!
Божевільний!

Не втоплю своєю я долі,
Хочу в світі ще пожити,
З навіженим та паскудним
Не хочу себе втопити!
Цур тобі, не в'яжися!
Пек тобі, відчепися!
Божевільний!

Подивись на себе, дурню,
Чи тобі ж мене узяти?
Я, бач, козир собі дівка,
Годен ти дітей лякати!
Цур тобі, не в'яжися!
Пек тобі, відчепися!
Божевільний!

№ 8 (Пісня Прокопа)

П'є Іван, п'є Роман,
П'є мужик, п'є й пан,
П'є школяр, п'є й маляр,
П'є купець, п'є й кравець,
П'є коваль, п'є й москаль,
П'є чумака, п'є й козак,
П'ють й дівки, й молодиці,
А мені б то самому
На горілочку дивиться!

№ 9 (Друга пісня Уляни)

Підмовляла дівчина
Молодого улана,
А ти; серце, ходи,
Таки вірно люби!
Серце моє. (2 рази).
Як до тебе ходити,
Тебе вірно любити,
В тебе батько лихий,
В тебе мати лиха!
Серце моє. (2 рази).
Батька дома немає,
Мати в шинку гуляє,
А ти, серце, ходи,
Таки вірно люби!
Серце моє. (2 рази).
Як до тебе ходити,

Тебе вірно любити.
В тебе браття лихі
І собаки лихі!
Серце моє. (2 рази).
Коли собак боїшся,
На воротях повісся,
ізгідни-пропади,
А до мене не ходи!
Цур тобі, пек тобі. (2 рази).

№ 10 (Пісня Одарки)

(Співає з хором).

Ой, їхав, їхав, їхав,
Чом до мене не заїхав,
В мене хата і кімната,
Постіль біла переслата.

Ой, їхав – та й проїхав,
А до мене не заїхав,
В мене горщик варенушки,
А на закуску – пампушки.

Ой, поїхав – не дождався,
Хто ж на тебе сподівався,
Чи так хлопці добрі роблять,
Що чорнявих – обиходять!

Ой, ти їхав, а я спала,
Ой, ти свиснув, а я встала,

Та забула попитати,
Чого їздив коло хати.

Бодай же ти не вернувся,
Що умовоньку забувся.
А щоб їхать коло тину,
Треба й зайти на хвилину.

№ 11 (Пісня Скорика)

*(Співає з хором. У всіх куплетах, крім другого, останні
два рядки співаються двічі).*

Захотіла бабусенька
Та й розбагатіти,
Посадила курку-птицю,
Щоб вивела діти.
Кво-кво-куд-кудак,
Щоб вивела діти.

Ой, не говори хмарка,
Дощик накрапає,
Бабусенька куряток
В хату заганяє.
Ціп-ціп-ціп-ціп!
В хату заганяє.
Ціп-ціп-ціп-ціп!
Цюррю! в хату заганяє!

Ще й додому не догнала,
Троє затоптала,
На четверте спіткнулась,
На курку упала.
Ох-ох-охо-хо!
На курку упала.

Як приїхав: дід із лісу,
Із лісу додому,
Питається бабусеньку
Про свою худобу...
Ох-ох-охо-хо!
Про свою худобу.

Ой дідусю, дідусю,
Може, будеш бити,
Затоптала курку-птицю
Ще й малії діти!
Ох-ох-охо-хо!
Ще й малії діти.

№ 12 (Третя пісня Стецька)

(Останній рядок співає двічі).

Спасибі вам,
Добрим панам,
Потішили Стецька,
Тепер вдарю гоцака!

Ей, улани, улани,
Коли іще не п'яні,
Вдаримо, вдаримо гоцака.

ВІРШІ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Воззвание к женщинам

Волосы седеют,
Зубы уж падут –
Душеньки! прощайте:
Не могу любить!
Сорок лет с десятком
Я страдал от вас;
За любовь в награду
Презираем был.
Вряд ли вы найдёте
Чудака, как я?
Душенька! судите –
Что я потерпел?
Обижали много,
Я же всё любил.
Всем я без различья
Угождать желал;
Всех я без разбору
Женщин лишь любил.
Обожал и Машу,
Кате строил куры;
Чуть не застрелился,
Надю как узнал.
По свету скитался
За Павлиной вслед.
Верочкин увидев
Милый башмачок,
Вовсе я рехнулся,
Сашу позабыл.
Лишь страдал, томился,

А не был любим!
Ждал в вас утешенья,
Толку не нашёл.
В глазки вам смотревши,
Юность прозевал;
Вкруг вас всё бродивши,
К старости прибрёл!
Спохватился поздно,
Проку нет во мне.
Стар и лыс, седею —
Мне ли уж любить!!

Милые! утешьтесь!
Не совсем беда.
Сжальтесь над несчастным,
Улыбнитесь мне.
Наградите службу,
Полюбив меня.
Я жесток не буду;
Я не так, как вы —
Презирать не стану,
Отвечать готов.
Вы пожмёте ручку —
Улыбнусь тотчас,
Молвите словечко —
Поцелуй готов!
Я хотя старенек,
Сердце есть во мне.
Зябну хоть в Петровку,
Кровь ещё кипит.

Коль очки надену,
С нежностью смотрю.
Не мешал бы кашель,
Прокричу: увы!
Брошусь на колени –
Трость бы лишь была.
Волосы седеют,
Зубы хоть падут,
Душеньки! не плачьте –
Я могу любить!

Каламбур

Люблю я знать,
Да не всегда,
А иногда
И знать,
Не дай бог **знать!**

Эпитафии. Мне

Что сделал я, как в мире жил? –
Лет сорок тело бренное влачил,
Прекрасных пятьдесят любил,
Но ни одной я не был мил!
И умер от того. Меня в могилу положил
Отец Памфил.

Двойные акrostихи

I

Могу ли не любить тебя всечасно зр**Я** –
Ах! выше сил моих молчать – скрываться в страст**И**,
Реши судьбу мою! – чего мне ждать тепе**Рь**? –
Иль жизнь с любовью? – смерть, последствие отказ**А**?

–

Я жду: скажи скорей!! – писать хочу к други**М**.

II

На то ль тебя узнал, чтобы отдаться в плe**Н**?
Ах! сильной страстию горю – часа уж дв**А**,
Других оставил я – исполнить чтоб обря**Д** –
Я должен же спросить: счастливым буду ль **Я**?

III

Спросить осмелюсь коль – спросить хочу теб**Я**;
О чём? – решить презлой судьбы моей напаст**И**:
Философ я, чудак, монах, но не Тартю**Ф**,
И так спрошу: мы любим ли друг друга страстн**О**?
Я – нет, и не любил; а ты? – мы квит... смею**Сь**!

IV

Люблю! люблю! – как никого я не любиЛ,
И постоянно все люблю тебя – три... дни!
Зачем страдаю так я в жизни первый раз?
Ах, ехать со двора мешает мне погода!

V и последний

Послушником я был, густа была брада!
Амур пощекотал... спасению шабаШ!
Штандарт любви блеснул, иду служить сюда!
Ах! вечно ль буду я носить любви цеПь?

Приключение на именинах

Нина в публику явилась —
Бесподобно как мила;
Не пленяла, не гордилась, —
А желанья всех влекла.

Я со всеми любовался,
Ею взор мой услаждал,
Ей одною занимался —
Душу, сердце замечал.

Всё прекрасно, превосходно:
В щёчках розы расцвели,
И одета бесподобно,
И в серёжке две стрелы.

Я смотрю — и вдруг явился
Подле стрелок сих Эрот;
Прикорнул и погрозился
На меня плутишка тот.

Сей угрозе я смеялся;
Чем он хочет испугать?
Я давненько не влюблялся —
И куда уж мне страдать?

Но Эрот со взором Нины
Бросил стрелку в грудь мою.

И твою, божок всесильный,
Власть я снова познаю.

Не томлюся, не страдаю, —
Мне болезнь моя мила;
Я блаженством наслаждаюсь, —
Хоть уж в сердце та стрела.

Нина стрелочки хватилась, —
Где ей стрелки той искать?
В сердце мне она вонзилась:
Я ж ей не хочу отдать.

Нина! пусть уж я страдаю,
Пусть горю одной тобой,
Пусть люблю, не изменяю, —
Пусть умру с твоей стрелой!

Мысли в день моего рождения

Ударил час – и мне уж сорок лет.
Прощай, прощай весь белый свет!
Пришло уже несносно время!
И самая мне жизнь тяжелое уж бремя.
Придется, зная, сказать: жениться не хочу.
Повсюду я грущу;
В беседах молодых уж лишним становлюся.
Смешу собой, когда в красавицу влюблюся;
Ах, зная, пришла пора мне сердце затворить
И о любви лишь говорить.
Несносно одному на свете сем крутиться!
Несносно, радостей не зная, – их лишиться!
И ничего несносней нет –
Оставить не женату свет!
Зачем же живши я жениться не старался? –
Поверьте, шестьдесят семь раз и я влюблялся...
Но что ж, коли удачи не имел –
И с тем поустарел?
Повеса в двадцать с завитыми кудрями,
Лишь мастер шаркнуть и войтить
Или отборными стихами
Хотя не говорить – а только лишь томить,
С бумажным сердцем и со вздохом,
Летит повсюду скоморохом;
Не чувствуя любви, он скажет *je vous aime*
И без разбору всем, –
И все ему внимают:

Глядишь, и руку предлагают!
А истинна любовь – находит лишь отказ:
«Зачем пряма, зачем без слов и без прикрас?
Зачем, не шаркнув, изъяснился?
Он по-старинному, *ma chère, fi donc!* влюбился...»
Среди горячей я любви,
Бывало, коль такие слышу речи,
То и угаснет жар в крови,
И, положив любовь на плечи,
Иду я до другой.
Но я, к несчастью, искал вотще драгой:
Везде одне и те же песни;
Не идут, хоть тресни!
Фигурки лишь одни в богатых женихах
Их сердце занимают;
А сердце чтоб ценить в делах? –
Они не понимают!
Но добрая жена –
Не кудрями должна супруга заниматься;
Ей нужно, чтоб она
Умела с качеством душевным в нём спознаться, –
И вместо шарканья всего
Быть добрым мужа бы учила,
Не об одних шемизках говорила —
Но звала бы: что есть жена? и для чего?
Потужишь о такой ты странности невольно!
Но, право, грустно мне и больно:
Что я один на свете остаюсь –
И, не имев жены, крушусь!
Я с ней бы разделял и радость и печали;
Малютки... о, они б меня ласкали!

А если б мне пришлось и умереть,
Вкруг ложа моего с женою бы обстали
И было бы кому мне слёзы отереть, –
Как руки мне б они слезами орошали;
Последний вздох бы мой к ним в сердце прилетел –
Я в них бы долго жил, хоть жизни б не имел.
Теперь же я один – несчастье прямое!
Один... о слово тяжкое и злое!
Жены – бог даст; без ней
Кому участие принять в судьбе моей?
Без ней – вся жизнь тоска, мученье;
Без ней. и смерть – не есть уж утешенье.
Случится заболеть – и бросят все меня...
Вот я лежу стенья,
Вот я все ужасы мученья ощущаю;
От жажды мой засох язык,
И жажду утолить воды не обретаю!
Уснуть бы я хотел – слуга поднимет крик,
И барина не зря мучения – хохочет...
Вот в тишине ночной
Я богу отдаю последний вздох уж мой,
Он встать не хочет!
Уж умер я, застыл...
Тут только мой слуга глаза мне затворил –
И всё-таки доспать ложится.
«Схоронят без меня, зачем же суесться?»
А далее, – как меня и звали, – позабыл!
Холостяки! эй, поспешим жениться!

Песенка, или Полубыль

Люди добрые! винюся –
Верьте, право, не шучу
И пред вами признаюся,
Что жениться я хочу.

Женщин много есть на свете –
Я тотчас жену сыщу.
Маша, например, в предмете:
Согласится ль? – Не хочу.

Покраснел!.. Но я ль виною?
Вот я к Лизе подкачу:
Будь моею ты женою,
Лиза-ангел! – Не хочу.

Ах, какая же причина?
Но уж я не замолчу:
Купидончик Катерина!
Дай мне ручку... – Не хочу.

Что ж? робеть мне не пригоже
И вот всем я отплачу;
Смело подойду к Надёже:
Вот вам сердце... – Не хочу.

Ну, почти уж доля слезна, –
Я робею и грущу:

Пашенька! хоть ты любезна
Осчастливи... – Не хочу.

Нет жены – и время трачу!
Дай же муку сокращу;
Перед Сонечкой заплачу:
Соня, Соня!.. – Не хочу.

Худо!.. но ещё минута –
И насмешкам отомщу;
Вот красоточка Анюта:
Будь моею... – Не хочу.

Тьфу ты пропасть! признаюсь,
Я сержусь уж и грущу.
Дай-ка Саше поклонюся:
Саша! Сжался... – Не хочу.

Знать, моя несчастна доля,
По-пустому всё ищу!
Ба! но вот блондинка Оля:
Не угодно ль?.. – Не хочу.

Милы женщины! внемлите,
Всем уж я теперь кричу:
Замуж за меня идите...
Все кричат мне: – Не хочу.

Нет удачи, всяк хохочет...
Так и я захохочу!
За меня никто не хочет, –

Так и же не хочу!

Ответ на ответ

О ты, кого совсем не знаю, –
Красавица ли ты иль нет;
Но всё равно, – я поспешаю
Решить судьбу твою, мой свет.

Умерь мечты свои, желанье;
Скрепися – и узнай... отказ.
Моей премены в оправданье
Услышь и резон тотчас.

Бранчливый нрав мне твой не страшен;
От брани можно ведь уйти;
Притом он в женщинах прикрашен,
Так даже можно и снести.

И тридцать лет... что в летах нужды?
На что женировать себя?
Мы дедовских причудов чужды,
Чтобы состариться – любя.

Но вот беда! бородок мало;
Ну, как нам сотнею прожить?
С моим бы Ванькой больше стало,
Но всё лишь сто одна – и квит.

И тридцать пять надолго ль станет?
Накормит ли нас фермоар?
Ну как семейка к нам пригрянет!..
Нет, нет; adieu, au revoir!

Но, может быть, я соглашуся
Ещё руки твоей просить;
Одно условие – и решуся:
Нельзя ль всё удешевить?

Бородки – на десять помножить,
И то же деньгам учинить;
А летам счёт – не потревожит
Мне навыку богато жить!

Итак – сколь многого ни стою
И милый пол сколь ни люблю,
Но от условия с тобою
Я ни на шаг не отступлю.

Ведь ныне кто богат – и знатен,
Умён он, и в чинах, и хват;
Богат? – забавен, остр, приятен;
А беден? – даже не женат!!!

[Из романа «Пан Халявский»]

Когда я проходил,
То лез мимо крокодил
Превеликой величины
И нёс в зубах кусок ветчины...

Примітки

Усі тексти у цій збірці представлені за виданням: Г. Квітка-Основ'яненко. Зібрання творів у семи томах. Том другий. «Наукова думка», Київ, 1979. (Крім віршика з роману «Пан Халявський» – з четвертого тому того ж зібрання).

Шпигачки, або по-московському епіграми. Вперше надруковано в газеті «Молва», 1833, ч. 6, № 120. У першій шпигачці «Писаці» автор висміяв російського письменника Миколу Полевого, котрий, зібравши гроші на видання дванадцяти томів «Історії російського народу» видав лише половину обіцяного.

Незакінчена комедія без назви. Вперше опублікована 1979 року у вищезгаданому виданні під умовним редакційним заголовком «[Купала на Івана]».

Бой-жінка. Вперше надруковано у тому ж виданні 1979 року.

Сватання на Гончарівці. Вперше надруковано окремою книжкою в 1836 році у Харківській губернській друкарні.

Стецько, завербований в улани. Перша публікація – у виданні 1979 року.

«Воззвание к женищинам», «Каламбур», «Эпитафии. Мне», «Двойные акrostихи», «Песенка

или полубыль». Вперше опубліковані 1816 року у номерах журналу «Харьковский Демокрит». «Приключение на именинах», «Мысли в день моего рождения», «Ответ на ответ» – 1817, 1818 року у номерах журналу «Украинский вестник».

«Пан Халявский». Вперше роман опублікований 1839 року у журналі «Отечественные записки», т. IV.